

Himmeli

RUOTSINSUOMALAINEN SEURAKUNTALEHTI • SVERIGEFINSKT FÖRSAMLINGSBLAD

FOTO: KAJAALTO

Auli Vähäkangas on pastoraaliteologian professori Helsingin yliopistossa. Auli Vähäkangas är professor i pastoralteologi vid Helsingfors universitet.

Pyhäinpäivänä elämä on kuolemista

Elämä on kuolemista, lauloi Juice Leskinen laulussaan "Syksyn sävel" 1970-luvulla. Pyhäinpäivänä ollaan tämän tosiasian äärellä, sytytetään kynttilöitä ja muistellaan poisnukkuneita rakkaita. Vaan mistä ilmestyivät irvistelevät kurpitsat Pohjolan pimeyteen?

PYHÄINPÄIVÄ · ALLHELGONA 2023

VERKOSSA · PÅ WEBBEN

Rukousnetti

Kirjoita rukous omin sanoin Ruotsin kirkon rukousnettiin osoitteessa be.svenskakyrkan.se.

Rukouksen voi kirjoittaa suomeksi. Sivulla voit myös sytyttää virtuaalisen kynttilän, johon voit liittää muistosisä ja rukouksen. Kynttilän ja rukouksen voit lähettää haluamaasi kirkkoon.

Bönwebben

På be.svenskakyrkan.se kan du skriva din egen bön. Där kan du också tända ett virtuellt ljus och skriva minnesord till den eller dem du tänker på. Ljuset kan du skicka till valfri kyrka.

FOTO: GUSTAF HELLSING/IKON

Katso pyhäinpäivän hartaus

Tekstitys suomeksi. svenskakyrkan.se/suomeksi

Se finskspråkig andakt i allhelgonatid

Textad på svenska. svenskakyrkan.se/finska

Hyvää elämää voi oppia, kun elää lähellä kuolemaa. Auli Vähäkangas, pastoraaliteologian professori Helsingin yliopistosta, tukee ajatusta.

Kuolema on poissa elämästä

– Kun mietitään aikaa, jolloin Juice noin lauloi, ehkä kuolemaa pidettiin normaalimpana asiana kuin nykyään. Tänä päivänä aika moni työntää kuoleman pois mielestään, eikä allekirjoittaisi sitä, että elämä on kuolemista.

Pyhäinpäivän vietto on surua ja kuolemaa tutkineen Vähäkankaan mukaan niille ihmisille tärkeä, jotka muistelevat lähiaikoina kuolleita läheisiään. Pyhäinpäivän aikoihin kuolema näkyy otsikoissa, mutta ei muina vuodenaikoina ollenkaan.

Pyhäinpäivä hyvä tilaisuus

Korona-aika toi kuolemasta puhumisen vähän lähemmäksi ja siitä puhuttiin enemmän, mutta sitten se taas hiipui. – Pyhäinpäivä auttaa osaa ihmisiä käsittelemään asiaa, ja pyhäinpäivään liittyvät rituaalit ovat monelle tärkeitä, Auli Vähäkangas toteaa.

Niin Ruotsissa kuin Suomessakin pyhäinpäivänä käydään sytyttämässä kynttilöitä haudoilla ja hiljennytään hetki. Se on yleinen tapa, vaikka sukuhaudat ovat usein kaukana. Muualle haudattujen muistolehdot ja uurnalehdot ovat yleistyneet. Ne tarjoavat mahdollisuuden käydä lähimmällä kirkkomaalla muistelemassa poisnukkuneita.

Haudoilla käynti pyhäinpäivänä on melko uusi perinne, joka yleistyi Suomessa vasta toisen maailmansodan jälkeen. Suomessa käydään haudoilla myös itsenäisyyspäivänä 6. joulukuuta.

Arkipyhä monissa maissa

Pyhäinpäivässä yhdistyy kaksi alkuaan erillistä juhlaa, kaikkien pyhien päivä (1.11) ja kaikkien uskovien vainajien muistopäivä (2.11). Suomessa pyhäinpäivää on vietetty vuodesta 1955 lähtien 31.10 ja 6.11. välisenä lauantaina. Ruotsissa näin tehtiin jo aikaisemmin, mutta monissa Euroopan maissa sitä vietetään yhä marraskuun ensimmäisenä päivänä, sattuipa se mille viikonpäivälle tahansa. Se on vapaapäivä esimerkiksi Saksassa ja Italiassa.

Ruotsissa pyhäinpäivä on nimensä mukaan Pyhäinpäivä (Alla helgons dag).

*Hyvää elämää
voi siis oppia,
jos uskaltaa elää
lähellä kuolemaa?
– Näin on.*

Sen kirkollisena aiheena on Ruotsin kirkon evankeliumikirjan mukaan pyhät. Pyhäinpäivää seuraava päivä on vainajien muistopäivä. Sen aiheena on iäisyystoivo.

Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa pyhien muistaminen palauttaa mieliin Jumalan uskollisuuden ja armollisuuden ihmistä kohtaan. Se vahvistaa yhteyttä ja korostaa sitä, että uskova liittyy sukupolvien ketjuun. Kristukseen uskovana myös hän on pyhä. Kirkoissa muistellaan ihmisen kuolevaisuutta.

Pyhimysten nimet kalenterissa

Kalentereissa pyhimysten nimet ovat yhä kanssamme. Ne perustavat pitkälti pyhimyskalenterien varaan. Tavalliset nimet kuten Pietari, Peter, Pekka, Perttu, Birgitta, Pirkko, Anna, Maria ja Mirja tulevat pyhimysten nimistä.

– Tämä aspekti on unohtuissa, Auli Vähäkangas sanoo ja toteaa harvan mieltävän nimipäiviä pyhimyskalentereiden kautta.

Mutta mikä onkaan isoin asia monille suomalaisille ja ruotsalaisille loka-marraskuun vaihteessa?

– Sehän on halloween. Amerikkalaisvaikutus ja irvistelevät kurpitsat näkyvät pyhäinpäivän aikaan kaikkialla.

Halloweenia vietetään samalla viikolla kuin pyhäinpäivää. Se tulee anglosaksisissa maissa vietettävästä All

Hallows Eve eli pyhäinpäivän aatto. Sen juuret ovat kelttien uudenvuoden juhlassa samhaissa, jolloin kuolleitten uskottiin liikkuvan elävien joukossa. Suomessa vietettiin jo muinoin syksyistä sadonkorjuujuhlaa kekriä.

Varsinkin 10–30-vuotiaille halloween on tärkeä juhla kurpitsalyhtyineen, karkkeineen ja kepposineen. Kauppiat ovat ottaneet naamiaisrekvisiitan ja kurpitsat tehokkaaseen käyttöön, mikä on hämärtänyt pyhäinpäivän merkitystä.

Ars moriendi, kuolemisen taito

Kuoleman läheisyyttä ei ole vaikea yhdistää syksyn synkkyyteen. Valoa on sytytettävä hämärään, jotta pimeys erottuisi. Pyhäinpäivänä on hyvä tilaisuus oppia jotain hyvästä elämästä.

Kuolemisen taito, Ars moriendi, lienee myös elämäntaitoa?

– Se on sitä myös, koska aina kun puhutaan kuolemasta, puhutaan myös elämästä ja hyvästä elämästä. Muisteleeko kuoleva ihminen tekemättä jättämiään vai niitä onnellisia asioita, mitä hän on elämänsä aikana tehnyt?

Hyvää elämää voi siis oppia, jos uskaltaa elää lähellä kuolemaa?

– Näin on. Pyhäinpäivänä voi pysähtyä miettimään itseään ja suhdettaan kuolemaan ja muutenkin elämän arvoihin.

Mitä sinun pyhäinpäivän viettoosi kuuluu?

– Perinteisiä asioita kuten vanhempieni haudalla käynti. Pyhäinpäivääni ei kuitenkaan liity sellaisia perinteitä kuten omalla äidilläni, joka teki tiettyjä ruokia ja teki asioita tietyn tradition mukaan. Ne ovat jääneet pois.

– Pysin käymään hautausmaalla ja viemään kynttilän. Näen myös, että perhekuntana haudalle tuleminen on myös monille muillekin tärkeää, Auli Vähäkangas kertoo.

KAJ AALTO

Kohti kestäväää elämää

- Jos omaisten haudat ovat kaukana, hakeudu lähimmän hautausmaan muistolehtoon tai uurnalehtoon. Syksyinen kävely edistää myös mielenherveyttä, joten auto kotiin jos mahdollista. Tai jää bussista muutama pysäkki aikaisemmin.
- Hautajaisissa ei tarvitse hävetä ”halpaa” eli ympäristöä vähän kuormittavaa arkkua.
- Tuhkaamisen yleistyessä uurnissa on paljon vaihtoehtoja.

Att leva är att dö – allhelgona utmanar livet

Att leva är att dö, sjöng den finske sångaren Juice Leskinen i sin sång Höstens melodi på 1970-talet. Under allhelgonahelgen är fokus på livets slut, vi tänder ljus och minns våra kära som lämnat oss. Men varifrån kom de grinande pumpalykterna?

Bra liv kan man lära sig när man lever nära döden. Det kan Auli Vähäkangas, som är professor i pastoralteologi i Helsingfors universitet, stämma in i.

– När man tänker på tiden då Juice sjöng, var kanske döden mer en del av vår vardag än idag. Nu är det många som skjuter bort tanken om döden och skulle inte instämma i sångförfattarens ”att leva är att dö”.

Enligt Auli Vähäkangas som forskat om människors sorg och död är Alla helgons dag en viktig helgdag för dem som nyligen mist en anhörig. Kring allhelgonahelgen syns döden även i rubriker, inte så mycket under andra tider på året.

Allhelgona bra tillfälle

Coronapandemin förde med sig mer diskussion om döden, men snart ebbade det ut igen.

– Alla helgons dag hjälper en del människor att bearbeta döden och ritualerna under helgen är viktiga för många, säger Auli Vähäkangas.

Både i Sverige och Finland tänder man ljus vid gravarna och minns de bortgångna. Även om släktgraven ofta ligger långt borta, är det populärt med besök på kyrkogårdarna. Minneslundarna som blivit allt fler i de nordiska begravningsplatserna erbjuder möjlighet att ha en stilla stund och hedra de avlidnas minne.

Dock är det en ganska ung tradition att gå till kyrkogården på Alla helgons dag. Det blev vanligt först efter andra världskriget. I Finland besöks gravarna även på självständighetsdagen den 6 december.

Helgdag i flera länder

Det är två gamla helger som förenas i Allhelgonadagen nämligen Alla helgons dag (1/11) som firas till martyrs och helgons ära och de döda själars dag.

Traditionerna har lite olika historia i de nordiska länderna.

I Sverige reformerades helgfirandet 1953 och alla helgons dag flyttades till en lördag som infaller mellan 31 oktober och 6 november. I Finland skedde flyttet två år senare. I flera europeiska länder firas Alla helgons dag den 1 november och är en helgdag. I till exempel i Tyskland och Italien är det en allmän helgdag oavsett veckodag.

Söndagen omedelbart efter Alla helgons dag fick 1983 karaktären Alla själars dag till minne av alla döda. I den svenska evangelieboken är ett av teman det eviga hoppet.

På Allhelgonadagen i den evangelisk-lutherska kyrkan minns man de heliga som påminner oss om Guds trohet och barmhärtighet mot oss människor. Det skapar gemenskap och lyfter fram att man som kristen är

en länk mellan generationerna. Den som tror på Kristus är också helig.

I kalendern finns helgonen

I våra kalendrar är helgonen fortfarande närvarande därför att de är byggda på helgonkalendrar. Vanliga namn som Peter, Pekka, Pietari, Perttu, Birgitta, Pirkko, Anna, Mirja och för att inte tala om Maria är ju helgonnamn eller ledda från dessa.

– Den här aspekten är ju glömd, säger Auli Vähäkangas som tror att inte många tänker på namnsdagar som kvarlevor från helgonkalendrar.

Men vad är det då som är den stora grejen för många finländare och svenskar vid månadsskiftet oktober-november?

– Det är ju halloween. Amerikanskt inflytande gör att de grinande pumporna syns överallt under allhelgonahelgen.

Urna, elämän viimeinen huonekalu. Urnan, livets sista möbel.

*Man kan alltså
lära sig att leva
om man vågar
leva nära döden?
– Så är det.*

Halloween firas den 31 oktober, alltså samma vecka som allhelgona. Halloween har sitt ursprung i förkristen tid och All Hallows Eve. Rötterna finns i det keltiska nyårsfirandet samhain då man trodde de döda röra sig bland levande. I Finland firades sedan urminnes tider skördefesten kekri.

Speciellt för unga i åldern 10–30 år verkar halloween vara viktig med pumpalykter, maskeradfester och bus eller godis-frågor som barn ställer när de knackar på dörr. Kommersen kring halloween med all sorts tillbehör i affärerna har suddat ut betydelsen av allhelgonahelgen.

Ars moriendi, konsten att dö

Närheten till döden är inte svår att förnimma under höstmörkret. Man måste tända ljus för att se i mörkret. Under allhelgonafirandet kan man lära sig något av vad ett gott liv kan vara.

Att lära sig dö, Ars moriendi, är kanske också att lära sig leva?

– Det är det också, eftersom alltid när vi talar om döden så talar vi om livet och ett gott liv. Vad är det en döende människa minns? Är det som man inte gjort eller det goda som man har åstadkommit i livet?

Man kan alltså lära sig att leva om man vågar leva nära döden?

– Så är det. Allhelgona är en bra tid för att fundera över sig själv och hur man förhåller sig till döden och sina värderingar.

Vill du berätta om allhelgonafirandet i din familj?

– Traditioner som att besöka mina föräldrars grav hör till. Dock har jag inte så många traditioner som min mor brukade ha. Hon lagade vissa maträtter och annat. Det har fallit bort.

– Jag brukar gå till kyrkogården och tända ett ljus. Där ser jag också att det är viktigt för många andra familjer att vara där tillsammans, berättar Auli Vähäkangas.

KAJ AALTO

Mummon hautajaiset

Mummon hautajaiset videossa kerrotaan mitä hautajaisissa tapahtuu.

Farmors begravning

Se en video om hur en begravning kan gå till.

[Mummon
hautajaiset
på Vimeo](#)

[Farmors
begravning
på Vimeo.](#)

Palveleva puhelin 020-26 25 00

Palvelevan puhelimen chatti ja nettikirje Ruotsin kirkon verkkosivuston kautta

[svenskakyrkan.se/
palvelevapuhelin](https://svenskakyrkan.se/palvelevapuhelin)

Jourhavande präst via 112

Jourhavande prästs chatt och digitalt brev via Svenska kyrkans webbplats

[svenskakyrkan.se/
jourhavandeprest](https://svenskakyrkan.se/jourhavandeprest)

Att tänka hållbart

- Om släktens gravar ligger långt borta, kan du söka dig till närmaste kyrkogård där det finns en minneslund. En rask promenad i höstvädret gagnar den mentala hälsan så lämna bilen hemma eller hoppa av bussen några hållplatser innan.
- På begravningar behöver man inte skämmas för en "billig" eller miljövänlig kista.
- När det gäller kremering finns det många hållbara alternativ till urna.

TOIMITUS/REDAKTION HIMMELI

Ruotsin kirkon ruotsinsuomalainen seurakuntalehti, Svenska kyrkans sverigefinska församlingsblad ges ut av Svenska kyrkan

TOIMITUSKUNTA/REDAKTIONSRÅD: Jonatan Edlund, Eeva-Liisa Kettunen, Ann-Mari Lundholm, Anna Toivonen

TAITTO/GRAFISK FORM: New Normal

KANSIKUVA/OMSLAG: Kaj Aalto ARTIKELNR SK23230